



# Kunstroute Hardenberg



## Voorwoord

Er is een kunstroute gerealiseerd in de stad Hardenberg. Deze kunstroute biedt de mogelijkheid om kennis te maken met kunst in Hardenberg. In dit boekje staan verschillende kunstwerken beschreven die je tegenkomt tijdens de route.

Met name basisscholen worden benaderd voor deze kunstroute. Er is een lesbrief, kunstroute en een boekje over de verschillende kunstwerken gemaakt. De lesbrief geeft de meester of juf aanwijzingen voor het geven van een kunstbeschouwingsgesprek met de kinderen. Tijdens een kunstbeschouwingsgesprek leren kinderen wat kunst is en wat zij ervan vinden. Ook worden er diverse lesvoorbeelden beschreven in deze lesbrief. De lesbrief dient ten voorbereiding op de kunstroute. Tijdens het lopen van de kunstroute, komen de kinderen in aanraking met kunst in hun eigen omgeving. Vervolgens dagen we de kinderen uit om zelf in de schoenen van een kunstenaar te staan. Zij mogen zelf een kunstwerk gaan maken. Natuurlijk is deze kunstroute ook bedoeld voor de inwoners van Hardenberg, toeristen en andere geïnteresseerden.

De kunstroute, de lesbrieven en dit boekje kun je downloaden en uitprinten via de site [www.kunstinhardenberg.nl](http://www.kunstinhardenberg.nl). Tevens kun je op deze site terecht voor meer informatie over de kunstwerken. Dit is een website van de gemeente Hardenberg over beeldende kunst in de openbare ruimte. Hier zijn de kunstwerken letterlijk in kaart gebracht. Waar staat wat, wie heeft het gemaakt en wat wordt ermee bedoeld? Ook diverse nieuwe kunstprojecten in de gemeente Hardenberg komen op deze website aan bod.

De kunstroute is een initiatief van de gemeente Hardenberg.

# Inhoudsopgave

- 1 Molen: De Oele molle
- 2 Aldus een minuut verleder  
Loes Heebrink (1997)
- 3 Poortlijn,  
Martijn Schoots
- 4 Laat de kinderen tot mij  
komen, onbekend
- 5 't Landbouwbeeld,  
Kiny Copinga (1989)
- 6 Kronkelende boom,  
Maartje Korstanje
- 7 Verbinding,  
Wessel Bezemer
- 8 Piëta,  
Robert W. Jansen (1998)
- 9 Spelende kinderen,  
Janny Brugman
- 10 KNSTSPR
- 11 Aaltje Kraak,  
Geke Dijkhuis
- 12 Oudheidkamer
- 13 Groet uit Hardenberg,  
Ab Bout (1982)
- 14 Klepperman,  
Jan Oosting (1983)
- 15 LOC-foto,  
Michiel Kluiters (LOC)
- 15 Strada Nero, Bianco e  
Colorato, Maria Roosen (LOC)
- 15 I will survive,  
Martijn Sandberg (LOC)
- 15 Plaqueette beeldmerk  
techniek en nijverheid  
Janny Brugman (LOC)
- 16 Verlies, Verdriet, Verzet,  
Vrijheid, Kees Verkade



## De Oele mühle

Onbekend

<b>Locatie</b>	Molenplein te Heemse
<b>Type</b>	Stellingmolen
<b>Functie</b>	Korenmolen
<b>Bouwjaar</b>	Onbekend
<b>Eigenaar</b>	Provincie Overijssel

De Oele Mühle is een molen op het Molenplein te Heemse. Het is een achtkantige, houten stellingmolen met de oorspronkelijke functie van korenmolen. De achtkant is met riet gedekt en gebouwd op een stenen onderkant. Ook de kap is met riet bedekt. De wieken hebben een vlucht van 24 meter. Het in het riet aangebrachte jaartal 1533 kan niet op deze molen slaan, daarvoor is de constructie veel te jong. Waarschijnlijk slaat het op een oude standaardmolen, die hier vroeger gestaan zou hebben. De molen zelf waarschijnlijk uit 1870, deze datum staat ook in de bovenas van de molen.

De molen is in 1968 gerestaureerd en in 1969 weer heropenend, en kreeg hierbij de functie als expositieruimte. De molen is wel maalvaardig, maar niet als zodanig in gebruik. De molen draait meestal twee keer in de week.

Monumentnummer: 20015



2

## Aldus een minuut verleden

Loes Heebink & Shlomo Swarzberg

<b>Locatie</b>	Linkerzijgevel aan het pand aan de Opgang
<b>Materiaal</b>	Gegoten aluminium, gegalvaniseerd staal, neon en atoomklok
<b>Bouwjaar</b>	1997
<b>Eigenaar</b>	Gemeente Hardenberg
<b>Maten</b>	Ø 1.3 meter, lengte 3 meter

De grote lichtsculptuur aan de linkerzijgevel van het voormalige notariskantoor is aangebracht in het kader van de kunstmanifestatie 'Sporen in het Vechtdal'. Het object verwijst naar de manier waarop akten door middel van zegelafdruk in lak officieel werden gemaakt. Het gebruik van het rode neonlicht valt samen met de kleur van de lak. De tekst rondom bevat een meervoudige betekenis. Allereerst is er de letterlijke verwijzing naar de klok waarop zichtbaar is dat de tijd, de minuten, verstrijken en dus ook verleden tijd worden. Daarnaast kan minuut de aanduiding zijn van een bepaald type schrijft: een klein lopend schrift dat vaak gebruikt werd voor een ontwerp tekst, een kladversie met een voorlopig karakter. Als deze versie de nodige correcties en wijzigingen had ondergaan, werd de tekst in een voornamer letter ondertekend. Het woord verleden heeft de genoemde tijdsbetekenis en in deze context ook de notariële betekenis: *het laten opmaken en passeren van een akte voor een notaris waardoor deze akte rechtsgeldigheid verkrijgt.*



3

## Poortlijn

Martijn Schoots

<b>Locatie</b>	Gedempte Haven Hardenberg
<b>Materiaal</b>	Staal
<b>Bouwjaar</b>	2011
<b>Eigenaar</b>	Gemeente Hardenberg
<b>Maten</b>	ruim 46 meter lang

De Poortlijn verbindt het oude centrum met de overzijde van de oude loop van de Vecht. De lijn overschrijdt de blauwe bestrating en ligt in het verlengde van 2 markante punten: de kerk in het historische centrum en de silo/flat aan de overzijde.

De poort met de tekst 'VECHTPARK' is de entree van het park, de al aanwezige trappen worden onderdeel van het kunstwerk. Vanaf de uitkijkstoel kijk je naar het Vechtpark en naar de molen aan de overzijde. De infotafel informeert over het verleden en heden van het Vechtgebied. Voor de rivierpassant die Hardenberg passeert is de poort met de tekst 'HARDENBERG' een halte plaats, de entree om Hardenberg te bezoeken.



4

## Laat de kinderen tot mij komen

Onbekend

<b>Locatie</b>	Naast de voordeur van basisschool de Kastanjehof, Lage Doelen
<b>Materiaal</b>	Glas in Lood raam
<b>Bouwjaar</b>	Onbekend
<b>Eigenaar</b>	Christelijke basisschool de Kastanjehof
<b>Maten</b>	Ongeveer 7 meter hoog

Het glas in lood raam bevat de volgende tekst: 'Laat de kinderen tot mij komen'.



5

## 't Landbouwbeeld Kiny Copinga

<b>Locatie</b>	Pleintje aan de Bruchterweg bij de Rabobank
<b>Materiaal</b>	Brons en keien
<b>Bouwjaar</b>	1989
<b>Eigenaar</b>	Gemeente Hardenberg
<b>Maten</b>	12 meter lang

Om de Hardenbergers tot in de lengte van de dagen te herinneren aan de voorname rol die de landbouw eeuwenlang voor de stad had gehad, nu nog heeft en misschien zal blijven hebben, heeft Kiny Copinga 't landbouwbeeld ontworpen.

Het beeld vertelt een verhaal: de komst van de eerste mensen in het Vechtdal, het land wordt in cultuur gebracht, schapen weiden op de velden, de mens vestigt zich in nederzettingen, er komt meer vee, varkens, runderen en paarden en voor wie goed kijkt scharrelen er enkele kippen in het brons. Later, veel later, is daar een tractor die de mechanisatie aangeeft, tenslotte eindigt het beeld – voorlopig – in een stedelijke bebouwing. Voorlopig, want het laatste beelddetail wekt de suggestie dat de Geschiedenis nog niet af is, maar doorgaat: de toekomst is open.

*'De vecht, waarlangs zich leven ontwikkelde'.*





6

## Kronkelende boom

Maartje Korstanje

<b>Locatie</b>	Gemeentehuis Hardenberg
<b>Materiaal</b>	Karton en brons
<b>Bouwjaar</b>	2012
<b>Eigenaar</b>	Gemeente Hardenberg

Ter gelegenheid van het nieuwe gemeentehuis heeft de gemeente Hardenberg door Maartje Korstanje een kunstwerk laten ontwerpen voor in de centrale hal. Maartje heeft zich laten leiden door de vorm van de boom. De boom staat voor wortelen, een stevig fundament én voor groei. Tevens is de boom een ecosysteem op zich. In de boom spelen zich vele levens af. Diverse groepen van organismen lever erin. In de kronkelende boom vorm, die als basis gebruikt is voor dit kunstwerk, hangen 29 bronzen vogelnesten. Het zijn afgietsels van echte vogelnesten die gevonden zijn in verschillende kernen in de gemeente Hardenberg, door burgers zelf. Deze bronzen nesten staan voor alle kernen in de gemeente Hardenberg. Een boom waarin iedereen samen kan kwetteren en wonen, er is stabiliteit en democratie, iedereen kan zich nestelen in de gemeente en letterlijk zijn ei kwijt. De nesten suggereren bovendien dat er vogels zijn in het gebouw. Levendigheid en bedrijvigheid zijn goede arbeidsvitaminen.

Maartje Korstanje deelt het grote belang van duurzaamheid voor de gemeente. Het duurzame gebouw kreeg van haar een duurzaam sculptuur.



7

## Verbinding

Wessel Bezemer

<b>Locatie</b>	Rotonde Europaweg – Bruchterweg
<b>Materiaal</b>	Brons en roestvrij staal
<b>Bouwjaar</b>	2015
<b>Eigenaar</b>	Gemeente Hardenberg
<b>Maten</b>	4,5 meter hoog en 2 meter breed

Het ontwerp voor het kunstwerk is samen met een klankbordgroep van omwonenden en ondernemers uit de omgeving gekozen. Het werk staat symbool voor het verbinden van gemeenten, wegen, water en mensen. De symbiose creëert nieuwe ideeën en gedachten voor een gezamenlijke toekomst.

Kunstenaar Wessel Bezemer kwam na het zien van de locatie al snel op het thema Verbinding, een verbinding tussen land en water: "Ik dacht hierbij aan een monumentaal kunstwerk dat van veraf al te zien is. Er is bewust gekozen voor de tijdloze materialen roestvrij staal en brons. De benen van het beeld symboliseren het pad naar verbinding. De verbinding, het hart van het beeld, mondt uit in twee armen. De lichtdoorval in het beeld doet denken aan de schittering op het water en houdt het beeld levendig en in beweging. Verbinding staat tevens voor een sociaal (vang)net, zoals de gemeente: open en transparant. Het beeld gaat dus ook over mensen. Mensen die verbonden zijn door het leven in een en dezelfde gemeente.



8

*Piëta*

*Robert W. Jansen*

<b>Locatie</b>	Pleintje aan de Bruchterweg bij de Rabobank
<b>Materiaal</b>	Brons
<b>Bouwjaar</b>	1998
<b>Eigenaar</b>	Gemeente Hardenberg
<b>Maten</b>	2 x 2.5 meter

Het beeld is een bronzen mannenfiguur als een gespannen boog gemodelleerd, balancerend op twee zuilen van ijzer en natuursteen.

'Een krachtige man balanceert moeilijk op twee stenen zuilen. De titel en de lichaamshouding verwijzen naar een genre uit de kunstgeschiedenis; de voorstelling van de na zijn kruisdood in de schoot van zijn moeder liggende Christus. De man in dit beeld is echter levend, wel in een benarde positie. Uit de schoot der moeder voortkomend vindt hij zich tegenwoordig in een wereld weer, waar de overgeleverde plaats van de man ten opzichte van de vrouw ter discussie staat en een nieuwe positie voor de geslachten nog zoek is'. Robert W. Jansen



9

## *Spelende kinderen* *Janny Brugman – de Vries*

<b>Locatie</b>	Aan de voorkant van basisschool de Kastanjehof, Lage Doelen
<b>Materiaal</b>	Metaal, verf
<b>Bouwjaar</b>	Onbekend
<b>Eigenaar</b>	Christelijke basisschool de Kastanjehof
<b>Maten</b>	Ongeveer 2 meter hoog

Geen informatie beschikbaar.



## 10 KunstSuper Hardenberg

KunstSuper Hardenberg brengt kunst, kunstenaars en kunstliefhebbers samen onder één dak. De voormalige Edah aan het Wilhelminaplein is een ware KunstSuper geworden met exposities, kunstuitleen, kunstverkoop en activiteiten.

Jaarlijks worden de KunstSuperMarkt en de KunstSuperRoute georganiseerd. KunstSuper is ook nauw betrokken bij de organisatie van de kerstmarkt, atelierroute en Aaltje Kraakdag. Het hele jaar door worden verschillende exposities georganiseerd waarbij zowel professionele als amateurs hun werk voor een periode van ongeveer twee maanden laten in de KunstSuper.

De KunstSuperUitleen beschikt over een gevarieerde collectie kunstwerken van professionele kunstenaars en getalenteerde amateurkunstenaars. Voor een klein bedrag per maand kunt u een kunstwerk lenen voor thuis of op kantoor. Het aanbod wordt regelmatig vernieuwd.

KunstSuper beschikt over een DrukWerkplaats en een SchildersWerkplaats waar regelmatig cursussen en workshops gegeven worden en is de thuisbasis van ArtCrew (creatievelingen met een geestelijke of lichamelijke beperking) van Stichting Baalderborggroep.

Voor meer informatie kijk je op: [www.knstsprhardenberg.nl](http://www.knstsprhardenberg.nl).



11

## Aaltje Kraak

Geke Dijkhuis

<b>Locatie</b>	Wilhelminaplein, achter de Stephanuskerk
<b>Materiaal</b>	Brons
<b>Bouwjaar</b>	2012
<b>Eigenaar</b>	Gemeente Hardenberg
<b>Maten</b>	Ongeveer 1 meter hoog

Op 8 mei 2012 werd een beeld onthuld van Aaltje Kraak, gemaakt door kunstenaar Geke Dijkhuis uit Hardenberg. Het beeld is geschonken aan de samenleving en de gemeente door de stichting 650 jaar Hardenberg.

Onderstaande tekst kun u vinden bij het kunstwerk:

*8 mei 1708 veroorzaakte Aaltje Kraak ongewild de grote brand in Hardenberg.  
Door wilskracht en saamhorigheid van de burgers, werd de stad snel  
herbouwd.*

*Na de grote brand  
hulp van alle kant  
Van hout naar steen  
duurzaamheid gemeen  
Solidariteit en veiligheid  
toen – nu – en altijd!*



12

## Museum Oudheidkamer *Historische vereniging Hardenberg*

Aan de Voorstraat 34 te Hardenberg is de Oudheidkamer van Hardenberg gevestigd. Hier kun je terecht voor een expositie over archeologische vondsten, historische gebruiksvoorwerpen, Saksische klederdracht en prachtige kleding uit de collectie van Huize Nijenstede.

Toegang is gratis. Groepen op afspraak.

Telefoonnummer: 0523-265624

Openingstijden:  
maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag van 09.00 – 12.00 uur en op afspraak.

Voor meer informatie kijk je op: [www.historiekamer.nl](http://www.historiekamer.nl).



13

## Groet uit Hardenberg

Ab Bout

<b>Locatie</b>	Achtermuur van de Historiekamer aan het Wilhelminaplein
<b>Materiaal</b>	Muurverf, acrylverf met coating
<b>Bouwjaar</b>	1982
<b>Eigenaar</b>	Gemeente Hardenberg
<b>Maten</b>	Ongeveer 3 x 5 meter

Het ontwerp is geïnspireerd op een oude foto uit de jaren '20 waarop kerkgangers in Heemse in een grote groep geposeerd staan voor de Hervormde Kerk. Vooraan links staat ds. van Elden in een toga met witte bef. De mannen en vrouwen staan er keurig bij in hun zondagse dracht.

Op de adreszijde is afgebeeld: aan de bevolking van Hardenberg. De heer L.A. van Splunder, burgemeester van Hardenberg, raakte zo enthousiast voor deze manifestatie dat hij een door hem gemaakt gedicht aanbood dat zo in de smaak viel dat het op de adreszijde werd opgenomen:

*Toen kunst nog Kunst was  
Kwam ik er echt niet aan te pas  
Nu kunst gewoon kunst is  
Ontdek ik het vernis*





## 14 Klepperman *Jan Oosting*

<b>Locatie</b>	Op het pleintje in de Voorstraat, centrum
<b>Materiaal</b>	Brons
<b>Bouwjaar</b>	1983
<b>Eigenaar</b>	Gemeente Hardenberg
<b>Maten</b>	Vanaf de sokkel ongeveer 1.50 à 2 meter hoog

Het uitgangspunt voor dit beeld was een oude foto van Jan Willem Schutte die van 1918 tot 1933 in functie was geweest als nachtwaker van Stad-Hardenberg. Hij was daarmee de laatste 'echte' klepperman in Hardenberg.

Eeuwenlang had Hardenberg een klepperman als nachtwaker gehad die 's nachts de ronde deed en bij onraad alarmeerde. Een functionaris die overigens vrij algemeen was binnen stedelijke bebouwing en gelet op vele houten gebouwen noodzakelijk is.

Toen de handelsvereniging in 1979 haar toeristische zomeractiviteiten wilde samenbrengen onder een aansprekende noemer, kozen ze voor de klepperman en werd Hardenberg in het zomerseizoen omgedoopt tot Klepperstad.



15 *LOC-foto*  
*Michiel Kluiters*

<b>Locatie</b>	Locatie LOC+ gebouw, hoofdingang
<b>Materiaal</b>	3 LCD beeldschermen
<b>Bouwjaar</b>	2007
<b>Eigenaar</b>	Gemeente Hardenberg
<b>Maten</b>	Onbekend

Bij het werk van Michiel staat de interactie tussen de gebruiker en het LOC centraal. In de entree van de hoofdingang van het nieuwe gebouw, dat precies in het verlengde van de winkelstraat van het Oosteinde ligt, zijn vier grote digitale uithangborden aan de muur te zien.

Op twee beeldschermen is een voortdurende diavoorstelling te zien van foto's. Deze foto's zijn impressies van het dagelijkse leven van, in en rondom het gebouw. Op de andere twee beeldschermen zie je steeds een andere zin, dit zijn beknopte beschrijvingen en associaties die bij een bepaalde foto horen.

Meedoen? Om het kunstwerk optimaal te kunnen realiseren is er een persoonlijke foto bijdrage nodig van gebruikers in het gebouw. Foto's van bijvoorbeeld activiteiten in het LOC kun je eenvoudig uploaden via de website [www.locfoto.nl](http://www.locfoto.nl). Deze worden vervolgens toegevoegd aan het archief.



15

## Strada Nero, Bianco e Colorato

Maria Roosen

<b>Locatie</b>	Locatie LOC+ gebouw
<b>Materiaal</b>	Mondgeblazen glazen bollen
<b>Bouwjaar</b>	2008
<b>Eigenaar</b>	Gemeente Hardenberg
<b>Maten</b>	Verschillende maten

'Strada Nero, Bianco e Colorato is Italiaans voor straat der kleuren, zwarte straat en witte straat. De ruimtes deden mij denken aan Venetiaanse straatjes. Ik heb gekozen voor drie verschillende benaderingen die het beste passen bij de ruimte en het gebruik ervan. Het woord strada (straat) verbindt de drie verschillende plekken die samen een kunstwerk vormen'. M. Roosen

Strada Bianco bevindt zich in de tweede hal van het LOC, bij het Grand Café over de wand van de bibliotheek uit 61 handgemaakte, mondgeblazen witte glazen vormen. Strada Nero bevindt zich in de derde hal van het LOC, bij het CWI. Op deze locatie zijn op twee wanden tegenover elkaar zwarte glazen bollen gehangen die uit de kieren van het beton lijken te komen.

Strada Dei Colori bevindt zich op de begane grond, boven de ingang van de bibliotheek en kunstencentrum de Muzerie. Er is hier een constellatie te zien van 47 geblazen glazen vormen in de kleuren oranje, turkoois, roze/lila en wit.



15

*I will survive*

*Martijn Sandberg*

<b>Locatie</b>	Scheiding tussen LOC+ en begraafplaats
<b>Materialen</b>	Goudkleurige stalen spijlen
<b>Bouwjaar</b>	2008
<b>Eigenaar</b>	Gemeente Hardenberg
<b>Maten</b>	25 meter lang, 3 meter breed

"Het LOC staat met de verschillende functies als het ware symbool voor de rijkdom van het leven. Het gebouw is als een actieve 'leefmachine', dat volop in beweging is. Aangrenzend aan het LOC bevindt zich de oude begraafplaats. Op deze plek van Hardenberg is er onherroepelijk een zicht op het verbond tussen leven en dood: de ene en de andere kant. Deze unieke karakteristiek van de locatie vraagt om een kunsttoepassing die op deze gegevens inspeelt. Dat hoef je niet te verzinnen, daar moet je wat mee doen". Martijn Sandberg

Het streven van Martijn was om een kunsttoepassing te ontwerpen, waarbij sprake is van een eenheid tussen tijd, plaats en actie. Het ontwikkelen van een kunsttoepassing, dat inspeelt op bepaalde karakteristieke gegevens van de locatie.



15

## Plaquette beeldmerk techniek en nijverheid *Janny Brugman – de Vries*

<b>Locatie</b>	LOC+ gebouw
<b>Materiaal</b>	Brons
<b>Bouwjaar</b>	Teruggeplaatst in 2008
<b>Eigenaar</b>	Gemeente Hardenberg
<b>Maten</b>	Ongeveer 1.5 à 2 vierkante meter

In 2005 heeft de gemeente samen met de bevolking de kunstenaar van de plaquette van de voormalige LTS weten te achterhalen. De maker van het kunstwerk is de inmiddels overleden kunstenaar Janny Brugman – de Vries.

Met haar is destijds afgesproken om te proberen het kunstwerk voor de sloophamer te sparen, wat inderdaad gelukt is. Het kunstwerk is in ere hersteld en is te zien in het LOC.



16

## Verlies, verdriet, verzet, vrijheid

Kees Verkade

<b>Locatie</b>	Spindepark
<b>Materiaal</b>	Brons
<b>Bouwjaar</b>	2010
<b>Eigenaar</b>	Kees Verkade
<b>Maten</b>	Ongeveer 2.20 meter hoog

Kees Verkade heeft voor de gemeente Hardenberg een herdenkingsmonument ter herinnering aan de Tweede Wereldoorlog ontworpen. In het beeld worden vier personen levensgroot afgebeeld die verlies, verdriet, verzet en vrijheid uitbeelden.

Op de sokkel van het monument is een bronzen plaquette opgenomen, waarop de namen te lezen zijn van de slachtoffers in de Tweede Wereldoorlog uit Hardenberg.

Kees Verkade heeft elf miniatures, replica's van het monument gemaakt die worden uitgeleend aan basisscholen in de gemeente Hardenberg. Het monument werd op 22 april 2010 onthuld, 65 jaar na de bevrijding.